

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

A TOKEḤAH BY R. SAADYA GAON

BY H. BRODY, Prague

IN the summer of the year 1902, while searching among the Genizah leaves belonging to the municipal library of Frankfurt a. M., I chanced upon an exceedingly damaged fragment of a poetical composition which exhibited evident traces of antiquity. The badly preserved and very defective text of the fragment offered no safe clue as to the nature and characteristics of the composition. Despite all that, however, the manuscript seemed to me to deserve publication, and hence I published it in the *Festschrift zum 70. Geburtstage A. Berliners* (Hebrew division, pp. 9-11) in the expectation that in the course of time other parts of the composition would come to light from the obscurity of the Genizah and that then the fragment could be utilized in the restoration of the text.

My expectation was realized beyond measure. When, a year and a half ago, I first had an occasion to take cognizance of the excellent catalogue by Neubauer and Cowley, which describes in a wonderful manner the newly acquired manuscripts and Genizah fragments of the Bodleiana, I found in No. 2710, 3^{K1} a מרתיה לרבנינו סעריה ז"ל and has the refrain זיכור זאת וייבוש. This refrain which also occurs in the Frankfurt fragment suggested the thought that the Oxford manuscript contained the same poem. By means of a

photographic reproduction, for which I am indebted to the instrumentality of the learned and kind Mr. Cowley, I found this suggestion verified. That by רבינו סעדיה the great Gaon is to be understood—which is already probable in itself—is manifested by MS. Oxford No. 2847, 1b. This likewise contains a small fragment of our poem (to the end of letter ב) together with an Arabic translation, furnishing proof that our composition enjoyed high esteem.

The superscription here reads: סאלני בעץ מן יתלב אלפצילה : וירגב פי אכתסאבהא לראתהא אן אפשר לה אלצלאה אלמנסובה אלי רבנו סעדיה נאון אלפיומי זצ"ל. This tradition is verified beyond doubt through some phrases which occur in the מרתיה—this is here the translation of the Arabic term קובץ מעשי ירי—and recur in Saadya's second prayer (נאונים קדמונים pp. 78-83). A comparison of these passages will render it clear.

Tokeḥah

Letter ד, verse 3:

דעת מה ילד יום מחר נבער מדעת
מה יהי על כן מלא לבו פחד
ועצבון.

Letter ס, verse 4:

סע מסע אחרי מסע אל ארץ
עיפתה כמו אופל שלף ויצא בבוא
יומו מכל יש ותענוג ועשתונות.

Letter פ, verse 3:

נמאס ונטבל בשחת

Prayer

Kobeş, p. 79, l. 12:

ואם [ברעת] מה ילד יום לא ידע
ומה יהי למחר לא יבין על כן
מלא לבו פחד ועצבון.

Ibid., l. 21:

ויסע מסע אחרי מסע אל ארץ
חשך וצלמות עד בא יומו ... אברו
עשתונותיו.

Ibid., p. 80, l. 14:

וככלי נמאס... וכגבר אשר הטבל
בשחת

Letter ק, verse 4:

Ibid., p. 79, l. 5:

קטוננו בעינינו אנו

ועוד קטוננו בעיני נפשנו

Letter ת, verse 4:

Ibid., p. 82, l. 8:

ומבני העולם הזה תשימנו

ושימנו מבני העולם הזה

Now that Saadya's authorship is established, the publication of the poem needs no special justification, the less so since this poem discloses to us a new phase of the creative power of the poet Saadya. In regard to technical and linguistic accomplishments the Tokeḥah differs very considerably from the extant compositions of Saadya, in which the artificial form and the profuse use of rhyme and acrostic result in clumsiness of language. It shares in common with the beautiful prose of Saadya's prayers the tendency for clear expression and pure diction, in which—as the footnotes show—biblical forms, phrases, and figures are predominant, though here and there talmudic-midrashic words, allusions to the haggadah, and payyetaṇic forms are to be found. The Tokeḥah differs from Saadya's prayers in its construction, the rhyme being sacrificed in order to obtain in imitation of the poetical style of the Bible a grouping in verses and also a fourfold alphabet in the acrostic.

The basis of the following text is the MS. Oxford 2710 which I designate in the notes up to letter ו, verse 4 (note 26) by "O", thence (note 27 ff.) simply by MS. Oxford 2847 is named "O^s"; "O" serves for Oxford 2827, 14b which also contains a portion of the Tokeḥah (from צערו קמשונים, letter ב, verse 1, to ונשאר עונם, letter ו, verse 4). "F" is the name of the Frankfurt manuscript as incorporated in the *Berliner-Festschrift*. Since I provide the text with vowel signs I have deemed it advisable to omit

the vowel letters which accompany it. The refrain following after every second letter is indicated fully at its first place, then only by the two words **יזכר זאת**. The manuscripts serving as basis have sometimes **יזכר זאת ויבוש** or only **יזכר**. At letter **ש**, verse 4, the poet, with the words **לא נבוש**, etc., drops the refrain, which would have been out of place at the end of the whole; I omit it therefore at the end despite the fact that it is contained in MS. ("O")—probably on account of imperfect attention on the part of the copyist. **הנש** at the end of letter **ב**, following the refrain, means undoubtedly **הנשמה**, and so the *Tokehah* seems to have been inserted in the group of verses **לך והנוף פעלך** **לך ד' הצדקה**, namely before

אם לפי בחרך צורנו באדם הזה הדל—הוא כתור המעלה ומהשמן דבר
נשמעבו¹

אם לפי בנינו ורקמו — בחרש מרהמר לקח, מעינות דם וריר, מעונות
רמה ותולעת²

אחפרית רוחי אם אביע מעללי, נפשי תשתוחח מעשיו אם אפירה³
אוי לו מיצרו אוי לו מיצרו, ידו בכליצור לשחתם יד כל בו להשחיתו⁴

¹ If man was to be valued on the basis of the consideration that God has favored him above all creatures and chosen him for His service, then he would have to be pronounced very perfect and faultless. Comp. I Chr. 17, 17; Job 26, 14. O³: **כתור המעלה הוא**.

² Judged, however, by his physical constitution and structure (Ps. 139, 15), by his body, he is no more than an earthly fragment, etc.—**מן החמר** (= **מן האדמה**). Comp. Isa. 45, 9; Gen. 3, 19, 23; Job 25, 6. O³: **בחרם**.

³ Comp. Dan. 7, 15; Ps. 42, 7.

⁴ Comp. b. Ber. 61a and **רקדוקי סופרים** *ad loc.* (notes י and צ); Gen. 16, 12.

בְּעוֹלָמוֹ נִחָשֵׁב הוּא כִּבְיִן צִעְרֵיוֹ קִמְשָׁנִים, וְכִלְיָמֵי חַיֵּי הַבָּלֹ עַל־שִׁבְכָהּ

יִתְהַלֵּךְ⁵

בְּרָדָר וְשַׁעַר קָטָב, חֵם חָרֵב צָרָבָת, בְּתוֹךְ לְבָאִים לְהַטִּים, כִּמָּה יִפְקַח עֵינָיו

וַיִּזְהַר⁶

כְּעֵט יִבְעֵט כְּשִׁבְעָהּ, וְעַת כִּי־יָרֵעַב וְהִתְקַצָּה, גַּם־בְּלִילָה לֹא־שָׁכַב לְבֹ, כִּי

כִּלְיָמָיו מִכְאוֹב וְכַעַס⁷

כִּי־תִבְּרִית הוּא מִזֵּעַ, וְדִין אֶרְבַּע אַמּוֹת אַחֲזֵת־קָבֶר⁸:

יִזְכַּר זֹאת וַיִּבּוֹשׁ וְלִפְנֵי עֲשָׂהוּ יִפְנֶעַ . הַנֶּשֶׁׁ׃

גְּאוֹת לְבֹ תִשְׂיֵאָהוּ לְהַתְנַשֵּׂא עַל־בְּמִתִּי עֵב, וְעַל־כָּל־חַיִּי יִתְיַהֵר, וּפְתַע נֹקֶשׁ

וְנִלְכָּד⁹

גְּבִיָּה אִפּוֹ בְּלִי־דָרֶשׁ¹⁰ הוּא וְאִפְסָ עוֹד מִלְכּוֹ¹¹ אִךְ אֶל־שְׂאוֹל יוֹרֵד, בְּדֵי עָפָר

לְמוֹצָק¹²

⁵ Isa. 2, 22; Eccl. 6, 12; Job 18, 8. כִּבְיִן = כמו בִּין: He appears on earth as if walking on thorns (Prov. 24, 31).

⁶ Comp. Isa. 28, 2; Ps. 57, 5. O¹: וְהָרֶם קָטָב; חָרֵב is missing there. O⁸ has כִּמָּה for בְּמָה.

⁷ Comp. Deut. 32, 15; Hosea 13, 6; Isa. 8, 21; Eccl. 2, 23. כְּשִׁבְעָהּ is missing in O¹, O⁸ has בְּשִׁבְעִיהוּ instead; O¹ reads וְהִתְקַצָּה for יִתְקַצָּה.

⁸ Isa. 5, 8; Gen. 23, 4; Baba batra 6, 8.

⁹ Comp. Obad. 3; Isa. 14, 14; *ib.*, 8, 15; 28, 13. O² has וְנִוָּשׁ for וְנִלְכָּד.

¹⁰ Ps. 10, 4.

¹¹ By מִלְכּוֹ, as found in both O¹ and O², God might be understood (comp. Ps. 10, 4); perhaps we should read בָּלְבֹ, according to Isa. 47, 8. 10; Zeph. 2, 15.

¹² Comp. Isa. 14, 15. בְּדֵי עָפָר = בְּדֵי שְׂאוֹל, Job 17, 16; עָפָר לְמוֹצָק according to Job 38, 38. The sense then would be as follows: The grave is the form in which he (the man) is moulded.

גֹּשׁ בָּאוֹשׁ גְּלִמְהוּ, זָרַמַת תַּעֲב מִקָּפְהוּ, בְּשִׁבְלֹל אִם יָמִס, גִּם־שָׁמֶשׁ לֹא רָאָה

וְלֹא יִדְעֶ¹³

גָּחָה חֲבֵלָה יִלְדָתְהוּ, נִמְלֵט וְנִפֵּל עַל־רֹאשׁ נִפְלוּ, חֲלוּתוֹ הִיא, אֵין לוֹ תְקוּמָה

מִמָּנָה:¹⁴

יִדְוָהוּ לְמוֹסֵר מִחֲנֻכִּיו, הִמְרִיצוּהוּ מִכּוֹת וְהוֹנוּהוּ, אָבֹן לְשׂוֹא יִסְוִירִמוּ, וְהוּא

כַּעֲנָל לֹא לְמֶדֶ¹⁵

יִדְעַת יִרְשׁ כְּלִימִיו וְהִיא רְחוּקָה מִמָּנָה, מִדַּת יָמָיו וְחֲלָדוֹ נִשְׁנָבָה לֹא־

יֻבַּל לָהּ¹⁶

יִדְעַת מַה־יִּלְד יוֹם מָחָר, נִבְעַר מִדַּעַת מַה־יְהִי, עַל־כֵּן מָלֵא לְבֹו פֶחַד וְעִצְבוֹן,

יִשִּׁית עֵצוֹת וְיִתְעַשֶּׂת¹⁷

יִדְעוּ בַּשָּׂתָה מַחֲשַׁבְתָּיו בְּשִׂתְפוֹל רָעָתוֹ פְּתָאִם:¹⁸ יִזְכֵּר זֹאת.

¹³ Comp. Ps. 58, 9; Eccl. 6, 5. O² reads זרמת תעב מקפהו, which is to be explained from Ezek. 23, 20 and Job 10, 10; O¹ has זרמת העב תחקפהו, which is unintelligible to me.

¹⁴ Comp. Cant. 8, 5; Ps. 77, 11; Lev. 26, 37. I vocalize גחה (comp. Micah 4, 10) because the archetypes exhibit גחה (defective) and not גוחה, which might perhaps be better (= mother, comp. Ps. 22, 10). נמלט, he was born, as Isa. 66, 7. The words נפל על ראש נפלו I am unable to explain satisfactorily.

¹⁵ Ps. 42, 5 (guide, lead); Job -6, 3; Lam. 1, 12 and some other places; Jer. 31, 17. O²: מחנכיו למוסר.

¹⁶ Comp. Eccl. 7, 23; Ps. 39, 5; 139, 6. O³ has רחוקה twice.

¹⁷ The predicate of the first member of the verse is ירש (in the preceding verse). Comp. Prov. 27, 1; Jer. 10, 14; 51, 17; Eccl. 8, 11; Ps. 13, 3. ויתעשת, think (Jon. 1, 6). O¹: ומחר; ועצבון is missing there.

¹⁸ Comp. Isa. 43, 17; Eccl. 9, 12.

הָיוּ גְדֻלָּה עָלוּ תַּאֲוֹת מֵאֵבֶל לַחֲמוֹ, כְּמוֹ פְּרָאִים וּבְגִישִׁיחַן יִמְלֵא חֲרוֹן
הַטָּרֶף¹⁹

הַשִּׁיחִים עֲדִבְלוֹתֶם, הִרְמִישׁ וְהִשְׁט עֲדֵהֶמוֹ, וְהוּא כְּמוֹת לֹא יִשְׁבַּע וּכְאֲבֹדוֹן
לֹא־יֹאמֶר הוּא²⁰

הָיוֹת יִחְשַׁב עַל־מִשְׁכָּבוֹ וּכְאוֹר הַפֶּקֶר יַעֲשֶׂנָה, יִשְׁכִּים בְּיוֹמָם לַעֲמֹת כְּלִי
חָמָם וּכְאֲכֹרִיוֹת²¹

וְחִתְלִים בְּפִיהוּ מִחוּץ דַּעַת הַבְּרִיּוֹת לִגְנֹב, אִם נִחְקֵר וְיִבְחָן נִמְצָא כֶּסֶף סִיג
מִצָּפָה²²

וְיִשְׁמַח בְּכֹל־שָׂאֵט כִּי הִבִּין לְהַתְּהַפֵּךְ בְּאֶמֶר אֲמוֹנָה, רְמִיָּה כִּי יַחֲלִיף אֵף
גִּילָת לֹו וְרִגְוֹ²³

וּמִי־שָׁמַע כְּזָאת, הִיִּשְׁמַח לְאִידוֹ בְּטַפְשׁוֹ, וְלֹו הִשְׁכִּיב אֶל־לִבּוֹ כִּי אֵתָה
מִפְּרִנְסוֹ דִּי²⁴

¹⁹ Comp. Job 28, 8; 41, 26; Nah. 2, 13 (where כָּרֶף is without the article).

²⁰ Hab. 2, 5 (where וְלֹא is found); Prov. 30, 15. 16. הַשִּׁיחִים = the plants (Gen. 2, 5); רִמֵּשׁ = all that moves on the earth, the animals of the mainland (Gen. 9, 3); שָׁט = that which swims (Ezek. 27, 8. 26), fishes. O¹ has והשאט and וחשבוע כמוה לא תשבוע, comp. Eccl. 6, 3. F is defective excepting one word (יִסְעֵד, r. ט עֵד ... and י as rest of ש).

²¹ Ps. 52, 4; 36, 5; Micah 2, 1; Gen. 49, 5. וכאור according to F, O¹ and O² read וכאור יעשנה. (Micah: יעשוה) is striking; O²: יעשמו. F has ועט מעילי חמה ואכוריות, comp. Prov. 27, 4.

²² b. Hullin 94a; Prov. 26, 23. F has כסיו for כסף.

²³ Comp. Ezek. 25, 6 and Targum *ad loc.*; Isa. 35, 2. F: יחנה for יחליף.

²⁴ Isa. 66, 8; Prov. 17, 5; Deut. 4, 39; 30, 1. O¹ and O²: השמח for כי אתה שאתה; F: הישמח.

וְלֵעֵת תִּבְקַע כְּרֶסוֹ וַיִּזְרֶה הַפָּרֶשׁ עַל־פָּנָיו, בְּאִמְרַת הָאֱלֹה שׁוֹטֶה כָּל־גּוֹל

שְׁנַתָּהּ בִּי²⁵

יְתַעֲנִי אֲשֶׁר הוֹסְרוּ וְנִשְׁאַר עֲוֹנִם בְּנַפְשׁוֹ: ²⁶ יִזְכַּר זֹאת.

וְעַף אִפּוֹ וַחֲמָתוֹ אֵיבִיו אֲרָבִיו הִפָּה, תֵּת לוֹ מִקֶּשׁ וּמִלְכּוֹד לְאַרְבַּע מִיתוֹת

וְרִיגֵיהֶם²⁷

וְלֵעֵף דְּעוּהָ וְהָעָה בְּרִכְבּ עָרֹד, וּמִשְׁלַח כְּאִנִּיה בְּלִבֵּי־מִיטְרַפָּה וְהִים

הוֹלָה וְסֵעַר²⁸

יָנֹת יִקַּח לְבוֹ, חֲכָמָתוֹ בְּלֵעָה כִּי יַעֲגֵב, בְּצַפּוֹר אֶל־פַּח יְרוּיָן, נַפְשׁוֹ

הִיקָרָה יָצוֹד²⁹

וְעוֹ אֲבָרָיו מִמָּא זִיה נִקְרַע חֲסָגוֹר מִן־הַשְּׂאוֹר, וְלֹא יָבוֹם כָּל־טִמְמָאָה וְלֹא

יִנְעַל כָּל־דְּוָה: ³⁰

²⁵ Comp. Mal. 2, 3. The subject is treated in Midr. r. on Eccl. 12, 6: לאחר שלשה ימים כריסו של אדם נבקעת ומוסרת לפה ואומרת לו הא לך מה שגזלת וחמסת ונתת בי ר' חגי מיייתי לה מן הדין קרייא וזיריתי פרש על פניכם וכו' (to the places registered in the ed. Wilna is to be added b. Shab. 151b).

²⁶ O¹ and O²: סרו for הוסרו.

²⁷ Comp. Isa. 30, 30; Prov. 29, 25; Sanhedrin 7, 1 ff. מלכוד, masc. to מלפזת, Job 18, 10.

²⁸ Jon. 1, 13. זלעפה, denom. of זלעפה (Ps. --9, 53 and elsewhere), part. without performative מ. דעון, part. pass. of דען (Isa. 43, 17 and elsewhere). מיטרפה, comp. b. Taanit 19 a and Kohut, *Aruch*, s. v. מרף, note 7.

²⁹ Comp. Hosea 4, 11; Ps. 107, 27; Prov. 7, 23; 6, 26. For יעגב, as found in F; MS. has יעגוב, see however Ezek. 23, 5.

³⁰ The first half of the verse (comp. Hosea 13, 8) is corrupted in the MS., and F is defective and in a condition not to be used in the restoration of the text (the word חיה in F—for זיה in MS.—is not clear, hence not safe). Perhaps we are to read: וְעוֹ אֲבָרָיו מִפְּנֵי זֶה נִקְרַע חֲסָגוֹר מִן־הַשְּׂאוֹר and are to refer the words to the sexual intercourse with strange and con-

חָתָה אִשׁ בַּחִיקוֹ וְלֹא חָשׂ, וּבִנְיָו יִרְבּוּ הַמִּשָּׁא, לֹא יִשָּׂא לַמָּרוֹם עֵינָיו, יוֹכֵר
בְּרָאיוֹ וַיַּחְדֵּל³¹

חֵץ כִּבְדּוֹ וַיִּפְלַח, חֲלָאתוֹ וְזַמּוֹ בְּנִצָּתוֹ, סִפֵּק בָּהּ אֶל־בָּהּ וַיִּתְּנֵהֶם עַל־הַפִּיִּם
אֲשֶׁר לֹא יֵאֱסַפּוּ³²

חֲלָפָה כָּרְנַע חֲשׂוֹקָתוֹ וְחֶרְפָּתוֹ לֹא תִמָּחֶה, חֵיב לְאֵלֶּה פְּרִיתוֹת וּמַה־יֵּשְׁבוּ
עוֹד מִמֶּנּוּ³³

חַת הוּא מַעֲיִנִי כָּל־בֶּשֶׂר וְעֵינִי י"י מִשְׁטֹטְתִי³⁴: יוֹכֵר זֹאת.

טָרַף נִפְשׁוֹ בִּי יַעֲשֶׂק וְעַם־גִּנְבָּה עַד יַחֲלֶק, וַיֵּאָהֵב קָלָלָה וַתְּבוֹאֶהוּ, וְאֶת־הָאֶבֶן
וְאֶת־הָעֵץ כָּל־תּוֹ³⁵

טִיעַ שָׂדֶה זָמַם קַחַת, חֶרֶץ וְרֹצַח וְגַם יָרַשׁ, תִּקְלָל חֲלָקָתוֹ כְּנִבּוֹת בְּעַמֶּק
עֶבְדוֹ לְגִלִּים³⁶

sanguineous women (עֲרִיּוֹת). Or is לְמוֹזִיָּה = מִמָּאזִיָּה (Dan. 3, 19)? In this case a word, such like זוּנָה, would have to be implied. For יָבוֹם it would be better to read יָבוֹז.

³¹ Comp. Prov. 6, 27; II Chr. 24, 27; II Kings 19, 22 (= Isa. 37, 23). חָשׂ, *fecl*, as often in Targum and Talmud. After חֲמִשָּׁא F still has עליו, then a narrow space which could contain only two letters, and the ו of וּשָׂא, so that לֹא seems to have been missing here. According to our version לֹא is to be connected also with the following יוֹכֵר.

³² Comp. Prov. 7, 23; Lev. 1, 16; Num. 24, 10; Ezek. 21, 19; II Sam. 14, 14. וְזַמּוֹ, derived from וְזַמְתִּי, Job 33, 20. סִפֵּק, MS. סָפֹק, F has a lacuna.

³³ Prov. 6, 33. מִמֶּנּוּ = of it (of the sin).

³⁴ II Chr. 16, 9.

³⁵ Comp. Job 18, 4; Prov. 29, 24; Ps. 109, 17; Zech. 5, 4. F has טוֹב for טוֹרָה. For עַד, as I read according to Gen. 49, 27, MS. has וְ; F has a lacuna.

³⁶ Comp. Prov. 31, 16; I Kings 21, 19; Job 24, 18. טִיעַ from נָטַע, the נ being eliminated, comp. Zunz, *Synagogale Poesie*, p. 873; the י is vowel

מָרָם יִמְשַׁל כָּלָה מִשָּׁל, כְּבִשְׁת גִּנְב כִּי יִמְצָא, סִבְלָה : הַכִּסִּיל בְּחִיקוֹ וּפְנִי

חָפוּ בְּרֶב-עָם³⁷

מְמוֹנָה קִנְאָתוֹ בְּלִבּוֹ בְּרָאָתוֹ טוֹבָה לְגִילָיו, תָּמוֹת נַפְשׁוֹ עִמָּם יֶאֱב, וּמִי

כְּמוֹהוּ מְרִים אֲוֶלֶת.³⁸

יִנְהָ מְדוֹן בְּשָׁלוֹם וְלֹא בִיד יִשְׁקִיט רִיב, יִשָּׁף בְּלִי לַחֹשׁ וְיָמִית וְאִין יִכְלֹת

לְהַחְיֹת.³⁹

יִשְׁתָּה מִי הַיָּם וְהָאֲנִיחוֹ, יַעֲשֶׂק נָהָר וְלֹא נָח, יָנוּחַ הַכִּבְשָׁן מִעֲשָׂנוֹ וְהוּא

בְּקִנְאָתוֹ בִּיקְרָת⁴⁰

יִצְוֶהוּ לְשׁוֹנוֹ לְמִדְחָה, סִפְחַת בְּגִוִּי וּפִשְׁהוּ, יִהְיֶהוּ כְּעֶסוֹ כְּפִתָּה, תִּגְמָאָהוּ

מִשְׁטָמָה לְמוֹתָת⁴¹

יֶחַד מִקְנֵא וּמִקְנֵא יַעֲבִרוֹן וּכְל־קִנְאָתָם יִהְיוּ הֶבֶל⁴²: יִזְכֵּר זֹאת.

letter. חָרַץ, he resolves and brings his resolution into execution by murdering and acquiring wealth unlawfully. יִרֶשׁ, MS.: עֵמֶק עֵכוֹר . רֶשׁ is here in connection with נְבוֹת, עֵמֶק יִזְרְעֵאל, comp. Ibn Ezra on Hosea 2, 17; Saadya, according to a citation by David Kimḥi, interprets the passage in a different way.

³⁷ Comp. Jer. 2, 26; Esth. 7, 8; Prov. 14, 28.

³⁸ Comp. Dan. 1, 10; Judg. 16, 30; Prov. 14, 29. נַפְשׁוֹ is missing in MS.

³⁹ Comp. Prov. 15, 18; Eccl. 10, 11 (where בָּלוֹא for בָּלִי). F has יִשְׁקוּט for יִשְׁקִיט.

⁴⁰ He drinks the water of the sea to the last drop, deprives the rivers (of their water)—and still he does not rest (i. e. he is insatiable); the fire of the smelting-furnace becomes extinct—the flames of his jealousy burn forever! Comp. Isa. 19, 6; Job 40, 23; Exod. 19, 18.

⁴¹ Comp. Ps. 140, 12; Lev. 13, 2. 6. 7. 8; Job 5, 2. בְּגִוִּי (or בְּגִוִּי), or his body, already in the Hebr. Ben Sira 10, 9. יִפְשְׁהוּ, F: יִפְשִׁיחוֹ, Lam. 3, 11. תִּגְמָאָהוּ מִשְׁטָמָה לְמוֹתָת, his hatred leads him hurriedly to destruction, comp. Job. 39, 24; MS. has תִּגְמִיחוֹ מִסְטִימָה.

⁴² Comp. Eccl. 9, 6.

בְּחֶרֶב חֶדֶה יִלְמָשׁ אִם תִּמְצָא יָדוֹ מִמִּשְׁלַח, לְרָצוֹת עֲבָדָיו וְהַמְרָעִים וְלֹא
יַנִּיעַ רָצוֹנָם סֶלָה⁴³

בְּתִרוּהוֹ בְּלִצְדַּ וַיִּקָּה, בְּלִי עֹז וִירֻצוֹן מְרוֹץ, בָּמָה בְּנַפְשׁוֹ יִזְהַר לֹאֲלֵי יִסָּה שְׁמִיר
כָּל-יִצְוֹר⁴⁴

בְּסִרְסוֹר בֵּין אֵל לָעַם לַעֲשׂוֹת רָצוֹנוֹ הַפֶּקֶד, נָחַר גְּרוֹנוֹ מִלְּזַעַק נָחַר מִפּוֹחַ
מִלְצָרָה⁴⁵

כָּמָה יִבְרַח וַיִּלָּה לְבַלְיִקֶּשֶׁר עָלָיו קֶשֶׁר, וּבַחֲרָה עֵין שְׁטָפוֹ שְׁטָה, אֵי כְבוֹדוֹ
וְנִבְרָתוֹ⁴⁶

לְאַרְץ מְלָחָה נִדְמָה אִם לָקָה יִלְקָה בַּעֲרוּרָת, נִדְרָיו נִתְּכוּ בַּמִּים עַד יָנוֹב
בְּרִי הַבְּטָן⁴⁷

לְתוֹנָה לוֹ רֵב יִלְדָיו, יֵשׁ מֵהֶם לְאַבְחַת־חֶרֶב וּמֵהֶם שָׁבַל וְאַלְמוֹן, לָרִיק יַנֵּעַ
בָּם וַיִּטְפַּח⁴⁸

⁴³ Comp. Isa. 49, 2 and elsewhere; Ps. 52, 4; Jer. 34, 1. The sense is no doubt as follows: If he attains authority it becomes to him a sharp-edged sword (a danger); [he must] please friends and servants (that they may remain faithful to him and help maintain his power), but he can never satisfy fully their wishes and desires. For יָדוֹ (F shows יָד and then a lacuna) MS. has יָדָיו and וְהַמְרָעוֹת for וְהַמְרָעִים.

⁴⁴ Comp. Judg. 20, 43; Lam. 3, 5; Ps. 59, 5. F has יִרְצוֹ for יִרְצוֹן, for יִסָּךְ both archetypes exhibit יִשָּׁךְ.

⁴⁵ Comp. Ps. 69, 4; Job 6, 29. The ruler should intervene between God and the people and act on earth according to the will of God, but his efforts are in vain and his toil remains fruitless. כְּסִרְסוֹר is vocalized in the MS. כְּסִרְסוֹר. הוּפֶקֶד, F is lacking, but it seems to have read יוּפֶקֶד.

⁴⁶ Far from being able to devote himself securely to the problem allotted to him by God and exert a blissful influence he must very often defend himself against plots and conspiracies, to which, if not guarded, he could fall a victim—where then is his glory, his power? MS. has שְׁטָפָה for שְׁטָה.

⁴⁷ Comp. Jer. 17, 6; Job 3, 24. עֲרוּרָת (עֲרִירִי) barrenness.

⁴⁸ Comp. Prov. 17, 21; Ezek. 21, 20; Isa. 47, 9; 65, 23; Lam. 2, 22.

לְחַלִּים יִרְאֵג לְבוֹ, לְשֹׁמֵר סְמִיחִים, יַעֲשֶׂק־נָא פְּדִירֵעַ הַבֵּן וַיַּחֲפְרִין, מוֹמִי

הַבֵּת וּפֶן תִּחַלֵּל⁴⁹

לָעֵת תִּתְקַפְּהוּ וַיִּחַלֵּף יִכְבְּדוּ בָנָיו וַיַּצְעֲרוּ וְלֹא־יִבִּין לָמוֹ:⁵⁰ וַיִּזְכֹּר וְאֵת

מִי יִמְלֹל־לוֹ וַיִּבְשְׂרֵהוּ בַעֲדֹנֹה־רָה בִּי־יִזְקִין, יִשְׁמַח בִּי הַגִּיעַ אֵלָיו, מִשְׁאֲלוֹת

מִבְּרַכְיוֹ מִלְּאוֹ⁵¹

מִצָּא זֶה־יוֹם שְׁפָהּ וּלְבָתוֹ עָלָיו רַמְפֶּשֶׁת, נִמְצָאוּ יְמֵי רַעְתּוֹ, שָׁנִים לֹא

חָפִיץ בָּמוֹ⁵²

מִבֵּיתוֹ שִׁמְרָיו וְזָעָו וְאִנְשֵׁי חֵילוֹ נִעְנְעוּ, מַעֲטוֹ טַחְנוֹתָיו וַתִּקְהֵינָה, וְרֹאזָתָיו

אֶסְפוּ נִגְהֶם⁵³

מִקּוֹל צֶפּוֹר יִתְנַזֵּר, וְצִלָּלוֹ שִׁפְתָיו וּבְנֵי שִׁירוֹ, אִם יֵשֶׁם בְּאַלְהִים בְּסֵלוֹ

בְּכָלֹת כָּחוֹ לֹא יַעֲזִיבוּ:

נֶעַר הָיָה וַיִּבְעֲתֵהוּ חֲצִי דָם וּבָרֶק מִמֶּרְתּוֹ, חֲמָתָם רֹחוֹ תִשָּׁת, כָּמָה

יִכְלֶכֶל וַיִּשָּׂא⁵⁴

⁴⁹ Comp. Gen. 26, 20; I Sam. 25, 10. Before מוֹמִי a word seems to be missing.

⁵⁰ Comp. Job 14, 20. 21. According to that וַיִּחַלֵּף should be read instead of וַיִּחַלֵּף.

⁵¹ Comp. Gen. 21, 7 (Ps. 106, 2). MS. has מִבְּרַכְיוֹ for מִבְּרַכְיוֹ.

⁵² Lam. 2, 16; Eccl. 12, 1. רַמְפֶּשֶׁת is to be compared with רַמְפֶּשׁ (Job 33, 25), but admits here of no satisfactory explanation; it seems to be a mistake of the copyist.

⁵³ On this and the following verse comp. Eccl. 12, 3. 14; Joel 2, 10 and 4, 15; Hab. 3, 16; Ps. 78, 7; 71, 9. MS. has וְזָעָו וְזָעָו for וְזָעָו וְזָעָו, מַעֲטוֹ for מַעֲטוֹ, וְצִלָּלוֹ for וְצִלָּלוֹ.

⁵⁴ Comp. Job 20, 25; 6, 4. MS. has וַיִּבְעֲתֵהוּ for וַיִּבְעֲתֵהוּ.

נִתְקוּ סִמְפוּנֵי חֲדָרָיו בִּימֵי כְחוּרָיו בְּהִקְדִּיחַ, וַיִּלֵּיל עַל־מִשְׁכָּבו וְלֹא־צָעַק וְלֹא־
שָׁב עַד־הַמָּכָה⁵⁵

נֶהְגַּב בִּינוֹת אֱלֹם, יִצְפָּצַף כַּעֲנוּר וְכֶסֶם, וְהָיָה כִּי יֵרָאֶה הַרְוָחָה וְהַכְּבִיד אֶת־
לְבוֹ וְהִקְשִׁיחַ⁵⁶

נִחְפּוּ לְלֶכֶת צֵאת בְּשָׂבָא מִפְּלִתְקוּהָ: ⁵⁷יִזְכֵּר זֹאת.

שָׁב וַחֲשׂ כַחוּ, בָּלַע בְּקָרָה וְאַף עֲצָר, ⁵⁸עַד שֶׁר רָאשׁוֹנָה פִּקְדָה בָּאָה אַחֲרֵת
וְנִם מִבְּהִלָּה

סָם יֹאכְלֶהָ בְּצִמְרָה, עֵשׂ יִבְלֶהָ וְקִבּוֹן, שִׁבְעַת יָמִים בָּרַב רָגוּ מְעַט וְרַעִים
וּמְרוֹת⁵⁹

שָׁמַחוּ לוֹ גָּרֵי בֵיתוֹ נַעֲמוּתָיו כִּי יֵרָאוּ מִחוּצָה, וְלָבוּ יוֹדַע מִדָּתוֹ וְעָלוּ כִּי
נָטַל עָלָיו⁶⁰

סָע מִסַּע אַחֲרֵי מִסַּע אֶל־אֶרֶץ עֲפָתָה כְּמו־אֶפֶל, שָׁלַף וַיֵּצֵא בְּבוֹא יוֹמוֹ
מִפְּלִישִׁי וַתַּעֲנוּג וַעֲשִׂתְנֹת: ⁶¹

עָלָיו נִהְפְּכוּ צִירָיו, חֲבָלֵי־מָוֶת וְאִימוֹתָיו, שָׂתָה בּוֹס מֹת מֵר וַיִּמָּץ חֲרָשִׁיהָ
יִנְרֵם בְּקֶצֶף⁶²

⁵⁵ Comp. Hosea 7, 14; Isa. 9, 12. סִמְפוּנֵי, veins, frequent in the Talmud.

⁵⁶ Comp. Ps. 56, 1; Isa. 38, 14; Exod. 8, 11; Isa. 63, 17. MS. has נֶהְגַּב for נֶהָס (comp. Nah. 2, 8), וְכֶסֶם for נֶהָס.

⁵⁷ Comp. I Sam. 23, 26; Eccl. 5, 14.

⁵⁸ Now for the first time he is able to suppress his wrath.

⁵⁹ Comp. Isa. 51, 8; Job 14, 1; Exod. 47, 9. MS. has יֹאכְלֶהָ for יֹאכְלֶהָ.

⁶⁰ Comp. Job 19, 15; Prov. 14, 10; Lam. 3, 28. מִחוּצָה, outwardly.

⁶¹ Comp. Job 10, 20; 20, 25; Ps. 146, 4.

⁶² Comp. I Sam. 4, 19; Dan. 10, 16; Ps. 18, 5; 116, 3; 55, 5; I Sam. 15, 32; Ezek. 23, 34.

עֲמִינִי מִלֹּא רֹאשׁ, וְלֹעַן עֲצֻמוֹתָיו יִשְׁקָה, כָּבֵה הֲגַר וַיִּדְעָה, וַתִּקְדֵּר נִפְשׁוֹ

בְּעִרְפִּיהָ⁶³

עָצַר חָבֵל כִּסְפוֹ וְגִלְתָּ הִזְהָב נִחְבְּסָה, אֲזָלוּ מִים מִן־יָמֹו וַיִּוָּעַם כְּתָמוֹ הַטּוֹב⁶⁴
עָפָר מִי יִגְלֶה מַעֲיָנִי לְרֹאוֹת מַה־יְהִיָּה אַחֲרָיו:⁶⁵ יִזְכֵּר וְאֵת.

כִּרְחָה נִפְשׁוֹ אֶל־מַעוֹנָה, לַיִצּוֹעַ אֲשֶׁר יִצְעָתָהּ, בְּצִרּוֹר הַחַיִּים אִם זָפָה

וְהִמְרִשְׁעַת בְּתוֹהַ כֶּף הַקָּלֶעַ⁶⁶

כִּרְדָּה מִתוֹהַ נִדְנָה, וּכְל־שָׁבֵן מֵאֵחַ וְשׁוֹעַ, גִּמְזוֹה רָעָה חוֹלָה כִּי נוֹתְרָה

כַּצֹּפּוֹר נוֹדְרֶת⁶⁷

כִּנְרוֹ הֲרָה וְהַעֲנָג, אֲשֶׁר כָּל־יָמָיו יַעוֹדְדֶנּוּ, נִמָּאֵם וְנִטְבֵּל בִּשְׁחַת, וְנִפְשׁוֹ

עָלָיו אִבְלָה⁶⁸

כִּנִּי לְבֹאֵשׁ מִי יִגְלֶה וְרִיחוֹ מִי יוֹבֵל לְהָרִיחַ, פִּקּוֹד וְנָתַן בְּאִשְׁמֻנוֹ לָעֵת מִתֵּן

חֲשִׁבּוֹן:⁶⁹

צוֹר יִקְרָא לְרוֹחַ מַעַל וְאֶל־הָאָרֶץ לְדִין בָּשָׂר, מִגִּיד לְאָדָם מַה־שָּׁחַז וְכֵל

אֲשֶׁר יִשְׁבַּח יִזְכִּירָהוּ⁷⁰

⁶³ Comp. Job 21, 24; Prov. 13, 9 and elsewhere; Isa. 5, 30. לען = bibl. לענה.

⁶⁴ Comp. Eccl. 12, 6; Job 14, 11; Lam. 4, 1.

⁶⁵ Comp. Eccl. 3, 22; 6, 12; b. Soṭah 27b. MS. מעיניו for מעליו.

⁶⁶ Comp. I Sam. 25, 29; II Chr. 24, 7. MS. has ליצוע for יצוע, in the Bible only Hiph. and Hoph.

⁶⁷ Comp. I Chr. 21, 27; Eccl. 5, 15; Prov. 27, 8.

⁶⁸ Comp. Deut. 28, 54; Ps. 146, 9 and elsewhere; Job 9, 31; 14, 22.

⁶⁹ Comp. Job 41, 5; Isa. 59, 10.

⁷⁰ Comp. Ps. 50, 4; Amos 4, 13; b. Sanhedrin 91a (further sources are offered by S. Krauss, *Antoninus und Rabbi*, p. 63, note 1); Hagigah 5a. MS. יזכרהו for יזכרהו.

עֲדָקָה לְנַפְשׁוֹ בְּהִמָּצֵא תֵּאוֹר פְּאוֹר הַחַיִּים בְּדֶק, וּבְחֶלֶךְ בְּהַפְתֵּר שֵׁם פָּנָיו

אֵל לֹא יִתְמוּ שְׁנוֹתָיו⁷¹

עָפֹן אֵלֹהִים אוֹנוֹ אִם רַבּוֹ פִּשְׁעָיו וְלֹא שָׁב, יִקְבְּצוּ פָּנָיו פֶּאוֹר, תִּאֲכֹלְהוּ אִישׁ

לֹא־נִפְחָח⁷²

עָפֹן עֵינָיו בִּידוֹ, שְׁנָיו יִחַרֵּק וְנִמְסִים⁷³ יִזְכֵּר זֹאת.

קִינָה הִיא וְקִוְנוּנָה בְּנֵי אָדָם עַל־נַפְשׁוֹתָם, מָרָם יִסְפְּדוּ הַסְּפָדִים יִקְדְּמוּ

מְרוֹת בְּמֶר בְּכִי⁷⁴

קִיא צֹאָה בְּג' עוֹלָמִים, קִיקְלוֹן עַל־כְּבוֹדוֹ, קָמַל טוֹבוֹ וְהַחֲפִיר, קִדְרָנִית

כָּל־תְּהִלּוֹכֵיוֹ⁷⁵

קִינָן הֵתֵר יִמָּאס גָּבֵר, אֵף כִּי אָסוּר וּמְנוּעַ, קִבְּצַת הוֹן מִהִסְכָּן־לוֹ,

וּמִהִיתָרוֹן לוֹ בְּכָל־עֲמָלוֹ⁷⁶

קִטְנָנוּ בְּעֵינֵינוּ אָנוּ, לְמִי אֵלֶּה הָלֹא לָנוּ, מָאֲסֵנוּ עוֹלָמְנוּ מֵאֲסִנוּהוּ, מֵאֲנָה

לְנִגּוּעַ נַפְשָׁנוּ.⁷⁷

רַבּוֹ פִּשְׁעֵינוּ עַד לְמָאֵד, וּמֵהֶם רַבּוֹ רַחֲמִיָּה, עֲמָקוֹ מִשְׁפָּטָיָה עַד לְתַהוֹם

וְצִדְקָתָהּ בְּהִרְרֵי אֵל תִּכְבָּשִׁים⁷⁸

⁷¹ Comp. Job 33, 30; Ps. 102, 28.

⁷² Comp. Job 21, 19; Joel 2, 6; Nah. 2, 11; Job 20, 26.

⁷³ Comp. Job 21, 20; Ps. 112, 10.

⁷⁴ Comp. Ezek. 32, 16; Jer. 16, 5; Amos 6, 7.

⁷⁵ Comp. Isa. 28, 8; Hab. 2, 16; Isa. 33, 9; Mal. 3, 14. ג' עוֹלָמִים. ימות המשיח, עו"הב, and עו"ה are no doubt.

⁷⁶ Comp. Job 35, 3; Eccl. 1, 3.

⁷⁷ Comp. I Sam. 15, 17; Job 6, 7.

⁷⁸ Comp. Isa. 59, 12; Ps. 36, 7; b. 'Arakin 8b. For משפטיך MS. has משפ, the rest is worn off.

רָגַנְנוּ מִזְכָּר כְּלֵאלֹה וְלֹא הִבְנֵנוּ לְאַחֲרִיתָנוּ, אֵתָה אֱלֹהֵינוּ תִּזְכְּרֵם וְלֹא
תִּמּוּד לָנוּ נָקָם⁷⁹

רַב לָהּ אָדָם מִתְּעִבּוּתָהּ, מַעֲט רַע מַעֲשֵׂיהָ, אֶל־תִּגְדֹּל בְּנֶהֱרַ שָׁחוּ פֶן יִכְבֹּד
עָלֶיהָ שׁוֹבָה⁸⁰

רֵא⁸¹ אֵה־נָּה פְּרִי הַזֶּה וַיֵּשֶׁר בְּעוֹלָם הַזֶּה, עַל־אֲחַת בָּמָה כָּפָלָם לְעֵתִיר,
כִּי דוֹנָמָה הִיא לְשָׂכָר טוֹב : יִזְכָּר זֹאת.

שְׁמַעְתִּי וַתִּרְצֵנִי בְּטָנִי, נִמְרָה דַּעְתִּי בְּאֶסֶר מִה־לִּי עוֹד לְחִטּוֹא, לֹא אוֹסִיף
עוֹד לְכַסֵּלָה⁸²

שְׁכַל־עוֹד נִשְׁמַתִּי בִּי וְרוּחַ אֱלֹהִים בְּאִפִּי אֲרִיזָה דַּמַּעְתִּי חֲטָאתִי, אֲנַחֶה עֲוֹנִי
בְּנִמְרָץ⁸³

שִׁדִּי אֵתָה יִצְרָתָנוּ חוּם וְרַחֵם עַל־יִצּוּרֶיהָ, נֶצֶר מִטַּעֲיָה אֲנַחְנוּ, חֲמַל־נָא
מַעְקוֹר נְטוּעַ⁸⁴

שׁוֹבָה וְהִשִּׁיבֵנוּ בְּחֶסֶדְךָ וְעַל־רַעְתָּנוּ אֲזַ תִּנָּחֵם, לֹא גִבּוֹשׁ מִכָּל־עֵלִילוֹתֵינוּ
בְּכַפְּרָה לְכָל־אִשֶּׁר עָשִׂינוּ⁸⁵

⁷⁹ Comp. Deut. 32, 29; Ps. 73, 17. רָגַנְנוּ, we have acted foolishly, comp. Ibn Janah, s. v. רָגַן . הִבְנֵנוּ = הִכְנֵנוּ.

⁸⁰ Comp. Ezek. 44, 6; 47, 5.

⁸¹ MS. רֵאִי.

⁸² Hab. 3, 16. For אוֹסִיף, following Ps. 88, 9, we should perhaps read אֲשׁוּבָה.

⁸³ Comp. Job 27, 3; Isa. 16, 9. בְּנִמְרָץ is strange, we would expect בְּמַעֲרָץ.

⁸⁴ Comp. Isa. 60, 21; Eccl. 3, 2. MS. מַטְעֵד for מַטְעֵד.

⁸⁵ Exod. 32, 12 and elsewhere; Zeph. 3, 11; Ezek. 16, 43.

וְהַשְׁבִּים אֶנְחָנוּ לְפָנֶיהָ, מַעַט יִמְיֵינוּ עַל־אָרֶץ, בְּקִשְׁנוּ סְלִיחָה וְהוֹלֵלָנוּ, אוֹלֵי

נִמְצָא חֵן בְּעֵינֶיהָ⁸⁶

הָעֵשׂ עֲמָנוּ לְשִׁמְךָ כִּי יִדְעָנוּ כִּי אֵין מַעַשׂ, תִּיטִיב אַחֲרֵיתָנוּ בְּרִצּוֹנְךָ וְתִקְוֵיתָנוּ

לֹא תִבָּרֵת⁸⁷

וְהָאֲרִיָּה אָפָה עֲמָנוּ וְתִהְיֶה תַּחֲטָם־לָנוּ, תִּתְּנֶהנּוּ בְּמִדַּת חִינוּתֶיהָ מוֹדַעַת

זֹאת מִגִּירֶעַד⁸⁸

וְתַעֲנִיתָנוּ תֵּהֵא כִּפְרָתָנוּ וְתִשְׁנִיק⁸⁹ נַפְשֵׁנוּ לְמַחִילָה לָּהּ, תִּרְצֶה תְּשׁוּבָתָנוּ

לְחַיִּים וּמִבְּנֵי הָעוֹלָם הִזָּה תְּשִׁימָנוּ:

⁸⁶ Comp. I Chr. 29, 15; Gen. 47, 25.

⁸⁷ The first half of the verse follows the prayer והוא רחום, the second half follows Deut. 8, 16; Prov. 23, 18; 24, 14. MS. ברצונך for ברצונך.

⁸⁸ Comp. Isa. 48, 9; Isa. 12, 5; Job 20, 4. חִינוּתֶיהָ is improbable, perhaps חִינוּתֶיהָ.

⁸⁹ Affliction; in this sense the word was also used by the Hebr. Ben Sira 31, 19 (Strack, whose edition lies before me, translates "inner suffocation," but the contents do not favor it; comp. Kohut, *Aruch*, s. v. שָׁנַק and תִּשְׁנִיק). לְמַחִילָה, MS. למחלה (defective).